דער אייזערנער ווילען איז נאר מעשים.

דאָס פּראָבלעם פון חנוך הבנות, די נויטווענדיגקייט צו גרינדען שולען פאַר אונזערע יונגע טעכטער וועלכע זאָלען ערצויגען ווערען אין יודישען גייסט, איז ביי היינטיגען טאָג איינס פון די הויפּט־פּראָבלעמען, וואָס אינטערעסירט נישט נאָר יעדען איינציגען פאָטער און מוטער, וועלכע ווילען אז זייער קינד זאָל נישט מיטגעריסען ווערען מיט'ן צייט־שטראָם, וועלכער רייסט אַזוי אומברחמנות'דיג אוועק די יונגע צווייגעלעך פון טויזענד־יעהריגען פעלזען־פעסטען בוים, און פערשטעהען אַז אויב די גאס אין אלגעמיין ווערט זיין אַדורכגעדרינגען פון פרעמדע פּרינציפּען און אנשוי־אונגען ווערט אויך ער, דער יחיד ביים בעסטען ווילען, גאָר נישט קענען מאַכען ביי זיך אין שטוב. — נאָר אויך יעדען יודיש דענקענדען מענש, וועלכער פיהלט נאָר דאָס אחריות פון כלל, וועלכער האָט פאַר זיינע אויגען תמיד אַ לעבעדיג יודישען דור, וועלכער זאָל ווייטער שפּינען דעם גאָלדענעם פאָדעם פון אונזער ערהאַבענעם עבר. און דערום זעהען מיר אַז ס'איז כמעט נישטאָ ביי היינטיגען טאָג קיין גרעסערע אָדער קלענערע צוזאַמענקונפט פון אונזערע רביים, רבנים, אָדער אַזוי אָרטאָדאָקסישע כלל־טהוער, ווי אָט די פראַגע פון חנוך הבנות, זאָל נישט אַרויפשוואומען אויפ'ן טיש.

אָבער ליידער, מיט אַ שווער און צובראָכען געמוטה מוזען מיר אויפמערקזאַם מאַכען, אַז די זעלבע אָרטאָדאָקסישע עלטערן און כלל טהוער, אויף זייערע אייז־קאַלטע בעציהונג צו ממשות'דיגע מעשים, דאָרט ווי אַזעלכע זענען שוין, נאָך געוויס גרויסע קרבנות, ענדליך געשאַפען געוואָרען; דאָרט, ווי נאָך פיעל מיה און אונערמידליכע אַרבייט איז שוין פיעל פּאָזיטיוועס דערגרייכט געוואָרען. און עס פאָדערט זיך נאָר אַביסעל אָנשטרענגונג די ערראַבערטע פּאָזיציעס צו דערהאַלטען און פערפעסטיגען.

פיעל מיט פערביטערונג לעזען מיר די בעריכטען פון אונזער ליבע פּראָווינץ, וועגען זייער בעציהונג צו די בית יעקב־שולען, וועלכע זענען געשאַפען געוואָרען, נאָך אַזוי פיעל מיה און ענערגיע פון יחידים, „יחידים", וועלכע האָבען ממש די גרעסטע קרבנות געבראַכט.

אָבער צי דערפאַר וואָס אָט די יחידים האָבען אַזעלכע קרבנות בעוויזען צו ברענגען, זאָלען מיר זיי אַליין איבערלאָזען זיי זאָלען זיך ראַנגלען מיט'ן קריזיס; און אַליין זאָל מען זיצען מיט פערלעגטע הענד און גאָר נישט ווילען טהוען?

אין די אַלע שטעדט, וואו ס'עקזיסטירען נאָך נישט קיין בית יעקב שולען, מוזען געמאַכט ווערען אַלע אָנשטרענגונגען אַזעלכע שולען אויפ'ן נייעם זמן צו עפענען, און דאָ ווי זיי עקזיסטירען, מוזען זיי געשטאַרקט און בעפעסטיגט ווערען, זיי מוזען אוועקגעשטעלט ווערען אויף אַ געזונטען באָדען.

די עלטערן, וועלכע זענען בכח מוזען פאַר זייערע קינדער שכר־לימוד בעצאָהלען, אָבער גלייכצייטיג מוז אויך געזאָרגט ווערען פאַר די אונפערמעגליכע קינדער, אַז זיי זאָלען נישט מוזען אין דרויסען בלייבען;

יודישע עלטערן און יודישע עסקנים! איהר דאַרפט געדענקען, אַז דאָ האַנדעלט זיך וועגען אונזער עקזיסטענץ, — וואָרום אויב די יוגענד ווערט נישט ערצויגען ווערען אין יודישען גייסט, האָבען מיר קיין עקזיסטענץ נישט — און דערום טאָרט איהר פאַר קיין פאַל נישט בעציהען זיך אַזוי גלייכגילטיג צום גורל פון די בית־יעקב שולען, וועלכע זענען דאָס איינציגע אָרט, וואו אונזערע יודישע טעכטער בעקומען אַ יודישע ערציהונג.

יודישע עלטערן און עסקנים! געדענקט, אַז אין אייערע הענד ליגט דער גורל פון די יודישע טעכטער — און צוזאַמען מיט זיי דער גורל פון גאַנצען יודישען פאָלק.

אייער אייזערנעם ווילען, אַז איהר זייט איבערגעגעבען דעם גייסט פון ישראל סבא קענט איהר נאָר בעווייזען נישט דורך בלויזע ווערטער נאָר דורך מעשים.

שלומי.

דער „אוגאדא"-פלאנטער.

ווען מ'קוקט זיך צו אַ ביסעל אויפמערקזאַם, צו דעם וואָס עס קומט פאָר, ביי אונזערע יודישע־הויך פּאָליטיקער, ערוועקט עס ביי אונז, נישט ווילענדיג, זעהר און זעהר טרויעריגע געדאַנקען.

וואָס איז דאָרט? וואָס קומט דאָרט פאָר?

שוין באַלד אַ יאָהר, ווי די יודישע פּאָליטיקער האָבען זיך פערפלאָנטערט אין דעם כישוף־קרייז, וואָס הייסט „אוגאָדאַ", און קענען פון דאָזיגען כישוף־ראָד בשום אויפן נישט אַרויסקריכען.

די „קאָלאָ" איז אויפגעריסען געוואָרען, דער פרעזעס ד"ר רייך, וועלכער איז געוועזען דער שעפער פון דער דאָזיגער אוגאָדאַ־בעשעפעניש איז אַוועק אין דעמיסיע, אָבער אויך דערמיט האָט זיך נאָך די זאַך נישט געענדיגט, און עס זעהט אויס, אַז עס וועט קיינמאָל שוין דערצו קיין סוף נישט נעהמען.

אוגאָדאַ, אוגאָדאַ, אוגאָדאַ.

זאָגאַר די ציוניסטישע קאָנפערענץ איז אין אַ אוגאָדאַ־קאָנפערענץ פערוואַנדעלט געוואָרען.

און דערווייל —

דערווייל ווערט די יודישע לאַגע אַלע טאָג שרעקליכער, די יודישע קאָנצעסיעס ווערען ביסלעכווייז אָבגענומען, דער שטייער־פרעס ווערט ווידער מיט'ן גאַנצען אימפעט געלאָזט, און לעצטענס די צעכען־גזירה, וועלכע איז עלול דעם לעצטען ביסען ברויט אַרויסצורייסען פון הונדערטער טויזענדער יודישע בעלי־מלאכות, וועלכע האַלט ביים דורכגעפיהרט ווערען, און דאָס אַלעס האָט אויף קיין האָר נישט אָבגעקיהלט דאָס אַמפעריי איבער דער „אוגאָדא".

פון די בעריכטען וואָס דאָס פינאַנס־מיניסטעריום האָט דערהאַלטען וועגען היי־יאָהריגען פּאַטענטען־פערקויף ווייזט זיך געניג בולט אַרויס דער עקאָנאָמישער אונטערגאַנג פון פיעל יודען. אין יעדען שטאָדט און שטעדטעל איז פערמאַכט געוואָרען הונדערטער געשעפטען. לויט ווי מען רעכענט איז אויסגעקויפט געוואָרען היי יאָהר 25 טויזענד פּאַטענטען וועניגער ווי פאַר אַ יאָהרען.

זעלטען ווי עס האָט זיך ליקווידירט אַ פּוילישע געשעפט אָדער אַ פּוילישער וואַרשטאַט, דערפאַר האָבען זיך אין יעדע שטאָדט פערמאַכט זייער פיעל יודישע קראָמען און פאַבריקען. צעהנדליגער טויזענדער רואינירטע יודישע פאַמיליעס פון סוחרים, קרעמער און וואַרשטאַטען.

אָט אַזעלכע פאַקטען און ציפערן האָבען דאָך געברויכט רייסען די אויגען פון אונזערע פאָרשטעהער—

אָבער ווער האָט דאָס אַלעס אין זינען. די יודישע דעפּוטאַטען זענען פערנומען מיט דער — „אוגאָדאַ".

עס האַנדעלט זיך: צי זאָל מען זי, די „אוגאָדאַ", פערעפענטליכען אָדער נישט. גלייך ווי דער קיום פון יודישען פאָלק וואָלט געווען אין דעם בעלאַנגען.

א נס האָבען מיר, אָרטאָדאָקסישע יודען, וואָס אונזערע אָרטאָדאָקסישע דעפּוטאַטען זענען נישט געווען פון די הויפּט מהותנים פון די „אוגאָדאַ־שפּיעל". וואָרום ווען, די שעה זאָל נישט זיין, ווען אַ דעפּוטאַט קידושברוין וואָלט דער שעפער פון דער אוגאָדאַ געווען, דאַן —...

אָבער שוין צייט, אַז אונזערע יודישע הויך פּאָליטיקער זאָלען זיך אַביסעל אויסניכטערן און ענדליך אָראָבלאָזען זיך אַביסעל פון זייער הויך־פּאָליטיק און אַביסעל מעהר פעראינטערעסירען זיך מיט די פּראַקטישע יודישע לאַגע.

די צייט פון די פאָרשטעהענדע וואַהלען ריקען זיך אָן און דאָס מוזען אונזערע דעפּוטאַטען, וועלכע ווילען זיך נישט שיידען מיט זייערע בענקלעך, נעהמען אין אַכט.

צבי.

די וואונדערליכע רעטונג פון מלכות בית דוד.

(היסטאָרישע ערצעהלונג) (33

בוסתנאי ראטעוועט זיינע ברידער.

קאַפּיא האָט דאַן דערצעהלט מחמד'ן, וועגען אַ וואונדערליכען חלום. אין וועלכען זי האָט געזעהען אַ עהרווירדיגען זקן, וועלכער האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלס דוד המלך, און ער האָט איהר בעפוילען צו זאָגען, אַז ער שיקט די טעג צו מחמד'ן דעם אייניקעל מיט אַ גוטער שליחות.

איך דאַנק דיר, אידעלע טאָכטער פון ישראל, האָט מחמד, געענטפערט — זאָל דיין חלום מקוים ווערען.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מחמד געהאַט אויפצוגעמען בוסתנאי'ן.

ווען בוסתנאי איז ערשינען האָט ער אויסגערופען: וואויל איז דיר מחמד, וואָס דו פערניכטעסט די געצען! אָבער וועה איז דיר, ווען דו וועסט פערטיליגען די דינער פון איינציגען ג—ט.

ווער ביזטו! — האָט מחמד געפרעגט פערוואונדערט — ווען דו ערלויבסט זיך מיט מיר אַזוי צו רעדען.

— איך בין אַן אייניקעל פון דוד המלך.

— אָה — האָט מחמד אויסגערופען — מען האָט מיר שוין מגלה געווען, אַז דו וועסט קומען. דער מלאך גבריאל איז מיר ערשינען און האָט מיר געזאָגט: „אַן אייניקעל פון מלך דוד וועט קומען צו דיר קיין מעדינאַ און דיר איבערגעבען זיין שליחות". זאָג־זשע מיר, פרעמדער, וואָס האָסטו מיר צו זאָגען?

בוסתנאי האָט איינגעזעהן, אַז קאַפּיא האָט עהרליך ערפילט איהר שליחות; ער האָט קוים איינגעהאַלטען נישט אַ שמייכעל צו טהון און האָט געזאָגט:

הער, מחמד, וואָס אונזערע ספרים הקדושים שרייבען וועגען דיר און דיין פאָלק: נאָכ'ן חרבן בית שני האָט זיך אַ מלאך ענטפּלעקט צו איינעם פון אונזערע גרעסטע מענער, רבי שמעון בן יוחאי, און איהם ענטדעקט די צוקונפט. אין אָט האָט רבי שמעון בן יוחאי, דערוועהן דיר, מחמד, ווי די שטעהסט אויף צו ערקלערען דער וועלט, אַז נאָר איין ג—ט האָט די גאַנצע וועלט בעשאַפען, ווי דאָס האָט ערקלערט דיין פאָטער און אונזער פאָטער אברהם אין גאָר די אַלטע צייטען. ער האָט אויך געזעהען, ווי דו, דער זוהן פון ישמעאל'ס קינדער, שטעהסט אויף מיט דיין שווערד און בעהערשסט די פעלקער. און דיין רעליגיע און מלוכה פערשפּרייטען זיך אויף דער וועלט. דאַן האָט אונזער תנא אַרומגענומען אַ טיפער וועהטאָג און ער האָט אויסגערופען: צו איז דען נישט גענוג, וואָס אדום האָט אונז אָנגעטהון, צי זאָל אונז ישמעאל אויך אָנטהוען יסורים? דאַן האָט ג—ט ווידער איהם געשיקט זיין מלאך, וועלכער האָט איהם געזאָגט: שרעק זיך נישט, דו מענשען־זוהן! ג—ט גיט ישמאעל'ן די הערשאַפט, כדי צו בעפרייען אייך פון רוים; ער וועט זיי שיקען אַ נביא פון זייער פאָלק *) און זיי וועלען פיעל לענדער איינגעהמען, און גרויס וועט זיין די שנאה צווישען זיי און די זיהן פון עשו. (רוים) — און יעצט מחמד, זיי ווייסען, אַז דו ביזט עס, וועגען וועלכען דער מלאך האָט גערעדט. דו דאַרפסט פערניכטען די אָבגעטער און דיין לעהרע וועט זיך פערשפּרייטען אין פיעל לענדער. אָבער פאַרוואָס, רודפ'סטו די יודען, די דינער פון איינציגען ג—ט? דו ביזט דאָך געשיקט געוואָרען צו הילף פאַר זיי און נישט אַלס פיינד און פערפאָלגער.

— פרעמדער, פונוואַנען איז דיר ענטפּלעקט געוואָרען די דאָזיגע נביאה? — האָט מחמד געפרעגט?

— אָט דאָ האָסטו זי — האָט בוסתנאי געענטפערט. דאָ שטעהט זי געשריבען אין אַן אַלטען פערצייטיגען כתב. דעם דאָזיגען פאָרמעט האָט מיר געגעבען מיין זיידע רבי חפני, דער גרויסער יודישער גאון.

מחמד האָט גענומען דעם פאָרמעט און איהם איבערגעגעבען זיין סעקרעטאַר איבראַהים, וועלכער האָט איהם איבערגעלעזען אויף העבּרעאיש און איבערגעזעצט אויף אַראַביש.

מחמד האָט ג'הערט ערשטוינט. דאַן האָט ער בעפוילען אַלעמען אַרום איבערצולאָזען איהם אַליין מיטן יונגען בוסתנאי. ווען זיי זענען אַליין געבליבען, האָט מחמד געזאָגט:

— פרעמדער ווי רופט מען דיר?

— איך הייס בוסתנאי; מיין פאָטער איז געווען הונא. און זיין פאָטער האָט געהייסען חנינאַ; ער איז געווען דער נשיא און ריש גלותא, אָדער פירשט פון די יודען און האָט געשטאַמט פון דוד המלך.

—בוסתנאי בעהם אָן מיין גלויבען, אַלע יודען וועלען דיין ביישפיעל נאָכטהוען. איך גיב דיר מיין טאָכטער פאַר אַ פרוי און דו וועסט איבערנעהמען מיין ירושה און פיהרען ווייטער מיין אויפגאַבע.

פונקט ווי דו, מחמד, האָט אויך גערעדט מיט מיר דער פערסישער קעניג קאַזראי, אָבער עס איז אַ שאָד די ווערטער, איך וועל מיין ג—ט און זיין תורה נישט ווערען אונטריי. דו אָבער, מחמד, וואָס דאַרפסטו די יודען? די גאַנצע ערד שטעהט פאַר דיר אָפען. דיינע אָנהענגער וועלען איינגעהמען עגיפּטען, סיריען, מעסאָפּאָטאַמיען, פערסיען, גריכענלאַנד, אַפריקאַ און שפּאַניען — צי וואָס נוצען דיר דאָס ביסעלע יודען? לאָז אונז געטריי דינען אונזער ג—ט, ווי ביז יעצט. די הערשאַפט איז דאָך נאָר געגעבען געוואָרען ישמעאל'ן, ער זאָל בעפרייען די יודען פון אדום'ס הענד, אָבער נישט בכדי צו פערניכטען זיי. אַ הער מיין עצה, זוהן פון אבדאלא! אין דרויסען שטעהן די שליחים פון וואדי' קארא. גיב זיי אַ גינסטיגען ענטפער און דערוויז, אַז דו האָסט געענדערט די בעציהונגען צו די אָנהענגער פון איינציגען ג—ט און משה'ס תורה.

—זאָל זיין אַזוי — האָט מחמד געזאָגט — דו אָבער בלייב ביי מיר אַלס יועץ.

ברק און טעלעק האָבען געבראַכט די פרעהליכע בשורה אַ היים.

בוסתנאי און אהאי זענען געבליבען אין מעדינאַ.

(פאָרטזעצונג קומט)

*) נסתרות דרשב"י דפוס סלוניקי.

אונזער וועג-שעדליץ 29-03-1926 יד-ניסן-תרפו גליון-0083 000002 a הודפס מתוך הארכיון היהודי
הארכיון היהודי
תהיה מאשפות